

4. Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1869-15>.
5. Постанова КМУ від 17.10.2008 р. «Про затвердження Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=921-2008-%EF>.
6. Прес-конференція міністра з питань ЖКГ Олексія Кучеренка на тему : "Зміна влади та ЖКГ сценарії розвитку" : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minjkg.gov.ua/press/news/754-vidbulas-pres-konferenciya-v-o-ministra-z-pitan.htm>.
7. Волинський Г. Про деякі напрями реформування житлово-комунального господарства України / Г. Волинський // Економіка України. – 2009. – № 8. – С. 78-84.
8. Семенов В. Г. Управление теплоснабжением : [Электронный ресурс] / В. Г. Семенов. – Режим доступа : <http://www.ice.ru/teploreform/91327>.
9. Гайко Є. Проектне фінансування комунальної інфраструктури: світова практика / Є. Гайко // Економіка і прогнозування. – 2008. – № 1. – С. 26-31.
10. Ходарев А. Государственно-частное партнерство в сфере водоснабжения и водоотведения (из опыта предприятий Ростовской области) : [Электронный ресурс] / А. Ходарев. – Режим доступа : <http://www.vestnik.fa.ru/archive/2008.02-46.pdf>

Свірідова Н.Д., Пристюк В.М.

УДК 336

ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ В ІНДУСТРІАЛЬНОМУ ТУРИЗМІ

Постановка проблеми. Туризм в умовах ринкових відносин перетворюється в складну, динамічну систему, яка функціонує в надзвичайно великомасштабному, швидкоплинному соціально-економічному середовищі. Весь спектр складних позитивних і негативних процесів, суперечливих тенденцій, що відбуваються в економічному і соціальному житті. Тому невід'ємною рисою туристського бізнесу є ризики, які різняться причинами виникнення, широтою дії й іншими показниками.

Недолік науково-обґрунтованих підходів до визначення ризиків та їх особливостей, що притаманні різним видам туризму призводить до таких небажаних наслідків, як втрата прибутку, нереалізовані путівки, зниження ефективності інвестицій, виникнення збитків при укладанні угод, скорочення ресурсної бази і тощо.

Актуальність розвитку індустріального туризму доведено у країнах з розвинутою економікою, що є вагомим приводом вважати за доцільне розвивати даний вид туризму у нашому регіоні. Луганська область відома за її межі наявністю багатьох промислових підприємств, тому індустріальний туризм може стати одним із механізмів налагодження економічного стану нашого регіону. Саме тому, питання дослідження ризиків в індустріальному туризмі є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу та оцінки ризиків у діяльності підприємств присвячені праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Значний внесок у розвиток даних питань внесли вчені економісти: В.А. Абчук, А.П. Альгін, К.М. Аргінбаєв, М.І. Баканов, І.Т. Балабанов, В.В. Боков, В.А. Боровкова, Є.С. Васильчук, В.В. Глущенко, П.Г. Грабовий, В.М. Гранатуров, А.М. Дубров, Б.А. Лагоша, А.А. Первозванській, Б.А. Райзберг, В.Т. Севрук, А.А. Співак, В.А. Чернов, А.С. Шапкін, А.Д. Шеремет та ін. Серед зарубіжних учених можна відзначити роботи: У. Бартона, Т. Бачкай, Е. Вогхана, М. Гріна, С. Вільямса, К. Редхеда та інші.

Дослідженню ризику у сфері туризму приділялася увага у роботах В.В. Вітлінського, І.Ю. Івченко, О.С. Шапкіна, Т.М. Чечетова-Терашвілі, Л.І. Донець, В.А. Боровкова, Г.В. Чернової та інших.

Однак, незважаючи на значну кількість досліджень в області ризиків, особливо в індустріальному туризмі, багато теоретичних та методичних питань цієї важливої проблеми ще не вирішені.

Мета статті. Дослідити види ризиків, що виникають під час подорожі у туристів та які можуть виникнути на підприємствах, що є об'єктами індустріального туризму.

Виклад основного матеріалу. Індустріальний туризм як важливе соціально-економічне явище, перебуває в прямій залежності від економічного становища й загальної стратегії розвитку регіону. У багатьох закордонних країнах індустріальний туризм є одним з найбільш прибуткових видів економічної діяльності, являє собою джерело прибутку, валютних надходжень, сприяє розвитку багатьох суміжних галузей [1, с. 58].

Індустріальний туризм впливає (мультиплікативний ефект) на розвиток інших галузей народного господарства: транспорту, торгівлі, зв'язку, побутового обслуговування, сільського господарства і т.д. [2, с. 29].

Таким чином, індустріальний туризм є одним із найризикованіших, внаслідок чого збільшується число ризикових випадків, характерних лише для такого виду туризму.

Насамперед, при дослідженні ризиків в індустріальному туризмі необхідно виділити суб'єкти, що піддаються ризикам, а саме: туристи, які виступають як споживачі турпослуг і підприємства, що є об'єктами індустріального туризму.

Ризик для життя й здоров'я туристів або екскурсантів виникає в умовах: існування джерел ризику; прояву фактора ризику на небезпечному для людини рівні; схильності людини впливати на джерела небезпеки.

Ряд авторів виділяють наступні класифікаційні ознаки ризиків, яким піддаються туристи, приймаючи участь в індустріальних турах (табл. 1).

Небезпека виникає в результаті недотримання техніки безпеки на туристському об'єкті туристом або невідповідність умов безпеки на самому підприємстві. Імовірність небезпеки збільшується, коли туристи відвідують підприємства, що перебувають у процесі виробництва. Внаслідок необережності може виникнути ризик травми при взаємодії із працюючим устаткуванням. Якщо ж на об'єкті індустріального туризму не створені відповідні умови безпеки для туристів і не ведеться належний контроль за групою відвідувачів, висока ймовірність, що туристи можуть постраждати. Це особливо стосується екскурсій по промислових підприємствах, які перебувають у безперервному процесі виробництва.

Таблиця 1. Класифікація ризиків у туризмі [3]

Класифікаційна ознака	Вид ризику	Характеристика
По характеру наслідків, що наступили	дуже важкі	смерть під час поїздки, важкі каліцтва
	важкі	значні матеріальні втрати, різного роду захворювання, що дають ускладнення
	середні	матеріальні втрати, короточасні захворювання
	незначні	несуттєві фінансові втрати, легкі нездужання, неприємні враження, що не тягнуть за собою психологічних навантажень
По тривалості дії наслідків, що наступили	довгострокові	тривале лікування, відновлення здоров'я
	короткострокові	неприємні ситуації, спогади про які тривають незначний час
Із причин виникнення	небезпека; вплив навколишнього середовища; пожежонебезпека; психофізіологічні навантаження; небезпека випромінювань; хімічні впливи; підвищена запиленість і загазованість; специфічні фактори ризику, інші.	

Вплив навколишнього середовища обумовлено підвищеною або зниженою температурою повітря, його вологістю й рухливістю в зоні перебування туристів, різкими перепадами барометричного тиску. Показники мікроклімату в приміщеннях, призначених для обслуговування туристів повинні відповідати встановленим санітарно-гігієнічним вимогам.

Пожежонебезпека об'єктів індустріального туризму вимагає неухильного дотримання правил пожежної безпеки, викладених у галузевих нормативних документах.

Психофізіологічні навантаження мають фізичний або нервово-психічний характер. Вплив на організм туриста надмірних по інтенсивності або несприятливих психофізіологічних факторів обумовлено вираженою тимчасовою зміною його способу життя. Турист змінює стереотип свого поводження: заміняє високу активність стаціонарним відпочинком або, навпаки, після тривалої гіподинамії бере участь у численних екскурсіях, часто при несприятливих для організму кліматичних умовах.

Небезпека випромінювань зв'язана в основному з підвищеним рівнем ультрафіолетової радіації й рідше – твердого іонізуючого випромінювання. Крім того, взаємодія з деякими видами устаткування може стати причиною випромінювання.

Хімічні впливи підрозділяються на: токсичні, дратівні й сенсibiliзуючі. Ризик хімічного впливу може виникнути на підприємствах, що виробляють речовини, які викликають негативні наслідки при взаємодії з ними.

Підвищена запиленість і загазованість. Припустимі рівні шкідливих речовин у повітрі зон обслуговування туристів, приміщень, повинні бути не нижче санітарно-гігієнічних норм, установлених нормативно-технічною документацією й санітарними правилами. Небезпека може виникнути при недотриманні вимог до оснащення об'єктів індустріального туризму вентиляцією й очисниками повітря.

Специфічні фактори ризику обумовлені:

– можливістю виникнення природних і техногенних катастроф у зоні розміщення об'єкту індустріального туризму, а також інших надзвичайних ситуацій, у тому числі пов'язаних з підтримкою громадського порядку в місцях перебування туристів;

– технічним станом визначних пам'яток індустріального туризму;

– рівнем професійної підготовленості обслуговуючого персоналу (гідів, екскурсаводів і т.п.);

– підготовкою туристів до просування по маршруту екскурсії (інструктаж, екіпірування й т.д.);

– інформаційним забезпеченням (карта маршруту).

Інші фактори ризику виникають при відсутності необхідної інформації про послугу та її запроєктовані характеристики. Для мінімізації «інформаційних» факторів ризику туристам необхідно надати вичерпні відомості про майбутню екскурсію. Перед початком тура туристів варто проінструктувати про міри безпеки конкретного туристського маршруту.

Що ж стосується підприємств, що є об'єктами індустріального туризму, то вони також піддаються певним ризикам, надаючи туристичні послуги.

Косолапов А.Б. розрізняє наступні види ризиків для підприємств, що надають туристичні послуги:

– фінансові (ціновий ризик, ризик зміни курсу валют, ринковий ризик, ризик інфляції);

– функціональні (стратегічний ризик, операційний ризик);

– інші (ризик невідповідності й ризик втрати репутації) [4].

Існує можливість крадіжок, здійснюваних туристами на промислових об'єктах. Не є виключенням також ризик порушення безпеки й промислового шпигунства. Наприклад, «Rolls-Royce» у Великобританії, одержує багато прохань від людей, що бажають побачити виробництво реактивних двигунів. Проте, Міністерство оборони (МО), що є клієнтом «Rolls-Royce», не заохочує відвідування підприємства випадковими відвідувачами. І ті, хто все ж таки одержує дозвіл на відвідування, повинні представити свою біографію для МО [5, с. 28].

Однією із причин того, чому компанія «Kellogg» закрила зернові заводи для відвідувачів, є те, що під час екскурсії були піймані люди з конкуруючих компаній, які фотографували продукцію [6, с. 30].

Тому, можна стверджувати, що на розвиток об'єкту індустріального туризму впливають як зовнішні, так і внутрішні ризики (рис. 1).

Рис. 1. Характерні види ризиків в діяльності об'єкту індустріального туризму [7, с.56]

Стратегічний ризик являє собою так звану системну невизначеність, тобто сукупний результат динаміки суспільно-політичних, економічних, організаційних і інших факторів, і характеризує ймовірність прийняття підприємством стратегії свого поведіння на ринку, неадекватної складним тенденціям.

Операційним ризиком називається ризик збитків, пов'язаних із зовнішніми впливами, збоями техніки або діями співробітників підприємства (як навмисними, так і ненавмисними).

Ризик невідповідності – це ризик втрати частини доходів, що виникає при порушенні або недотриманні законів, інструкцій, положень або прийнятих етичних норм. Цей ризик може з'явитися в силу двозначності й неапробованості законів або правил, що регламентують діяльність підприємства або його клієнтів.

Під ризиком втрати репутації мається на увазі втрата частини доходів через негативну суспільну думку про об'єкт індустріального туризму. Він приводить до відтоку клієнтів, ускладненню відносин з партнерами по туристському ринку.

Будь-який ризик характеризують чотири фактори:

– подія, що може відбутися або не відбутися, але яка буде мати певний вплив на плановану або здійснювану діяльність;

– імовірність очікуваної події, тобто міра невизначеності;

– вплив, який подія зробить на діяльність;

– точка уразливості, тобто найбільш «слабке місце», що сприяє настанню ризикової події [1].

Отже, індустріальний туризм, як і будь-який вид туризму, містить у собі величезну кількість явних і прихованих погроз, однаково небезпечних як для туристів, так і для підприємств, що надають туристичні послуги.

Висновки.

Досліджено категорії ризиків, що виникають під час подорожі у туристів та яких зазнають підприємства, що є об'єктами індустріального туризму. Ризики негативно впливають на розвиток

туристичної галузі. Вони призводять до значних матеріальних втрат, різного роду захворюванням серед туристів та складають негативне враження від поїздки. Вплив ризиків на об'єкт індустріального туризму може призвести до втрати частини доходів, виникнення негативної суспільної думки про діяльність підприємства, банкрутства та ін.

Тому в статті досліджено види ризиків, які притаманні саме індустріальному туризму. Визначені види ризиків допоможуть зменшити можливість їх виникнення, повністю викоринити їх та створити міцну програму регулювання ризиками, що є важливим завданням для туристичних підприємств та місцевого уряду.

Джерела т алітература:

1. Алейнікова Г. М. Організація і управління тур бізнесом / Г. М. Алейнікова. – Донецьк : ДІТБ, 2002. – 184 с.
2. Богомолова Е. С. Организация и регулирование туристско-рекреационного комплекса региона : монография / Е. С. Богомолова. – Майкоп, 2005. – 153 с.
3. Власова Н. Н. Перспективы развития делового туризма в Луганской области / Н. Н. Власова, Ю. В. Борисенко // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць : в 6 т. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Вип. 252. – Т. 3. – 300 с.
4. Косолапов А. Б. Управление рисками в туристском бизнесе / А. Б. Косолапов. – М. : Кнорус, 2009. – 288 с.
5. Федорченко В. К. Туристичний словник-довідник / В. К. Федорченко, І. М. Мініч. – К. : Дніпро, 2000. – 160 с.
6. Mader T. Produzierende Betriebe als touristische Attraktionen im Ruhrgebiet. Grundlagen, Erscheinungsformen, Probleme. Magisterarbeit, Heinrich-Heine Universitaet Duesseldorf. Diplomatica GmbH / T. Mader. – Hamburg, 2003. – 163 p.
7. Боголюбов В. С. Факторы и условия устойчивого развития системы туризма : региональный аспект : монография / В. С. Боголюбов, С. А. Севастьянова. – СПб. : Нака-Центр Эльга, 2005. – 543 с.

Сенченко О.С.

УДК 336.711.65

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ВІДМИВАННЯМ «БРУДНИХ» ГРОШЕЙ

Постановка проблеми. «Відмивання» грошей – не нове явище, воно таке ж старе, як поняття злочину. Злочинці завжди намагалися приховати незаконно одержані капітали, щоб стерти всі сліди своїх злочинів. Між тим форми і розміри цього типу злочинів розвинулися в наші роки. Починаючи з 70-х років, розширення ринку наркотиків і глобалізація організованої злочинності призвели до загострення проблеми «відмивання» грошей.

Питання легалізації (відмивання) коштів, отриманих злочинним шляхом, тривалий час лишається гостро актуальним. Незважаючи на величезні зусилля, спрямовані на протидію легалізації «брудних» грошей, ефективної системи боротьби з цим явищем у світі ще досі не створено. Розрахунок масштабів тіньового сектора для України показує достатньо високий його рівень: 36% від офіційного ВВП за підсумками II кварталу 2009 року за даними Міністерства економіки України [8]. У розвинених країнах масштаби тіньової економіки відносно невеликі і складають приблизно 5-15% ВВП. У країнах, що розвиваються, тіньовий сектор грає більш помітну роль. Так, в деяких з них тіньова економіка навіть переважає офіційну (Нігерія, Болівія, Таїланд). Середні масштаби тіньової економіки в країнах, що розвиваються, складають в середньому 35-45%.

Як і інші члени світової спільноти, Україна активно вживає заходи щодо запобігання легалізації грошей, набутих злочинним шляхом. Тому зрозумілим є прагнення вітчизняних законодавців створити необхідну та відповідну нормативну базу на виконання вимог світового співтовариства в напрямку протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Світові й вітчизняні науковці та практики також приділяють значну увагу проблемам регламентації, організації і функціонуванню механізмів боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом. Серед дослідників цього питання – П.Алан, Б.Фергельст, А.Сухоруков, О.Бережний, О.Барановський, С.Гуржій, С.Дмитров, В.Коваленко, О.Мозенков, Т.Клебанова, О.Раєвнева, Н.Дубровіна.

Не вирішені раніше частини проблеми.

Зобов'язання держави щодо здійснення ефективної боротьби з відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, втілюються у відповідних законодавчих та нормативно-правових актах, основними з яких є: Закони України «Про банки і банківську діяльність» [1], «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму», який Законом України від 18 травня 2010 року N 2258-VI викладено у новій редакції [3], «Про боротьбу з тероризмом» [2], «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [4], Положення «Про здійснення банками фінансового моніторингу», затверджене постановою Правління НБУ від 14.05.2003 № 189 [6], а також методика оцінки ризиків використання послуг банків для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму (далі – методика з легалізації) [5].